

POSLEDNÍ KNIHA STELLY STERN

Petr Vokáč

PROLOG (UDĚLEJME JIM TEN STROM ZDARMA!)

Na jaře 2028 vypukl Světový mír.

Vůdci nepřátelských mocností se potkali na přísně utajovaném místě, které zdálky prozrazovaly kroužící vrtulníky, kolony limuzín, policejní zátarasy a kontroly na dálnicích. Vrcholné setkání se odehrálo pod širým nebem na rozkvetlé horské louce. Střed louky byl pečlivě pozat. Početí míru mělo se stát na piknikové dece, pod košatým stromem, Stromem míru, který měl poskytnout výmluvné společné přístřeší dvěma nejmocnějším tvůrcům dějin.

Předešlou noc se ale horami prohnala bouřka a blesk roztál Strom míru vedví. Sbory diplomatů zachvátila panika. Horská služba ovšem zachovala klid a posledními zbraněmi poslední velké války se staly sekery a řetězové pily. Strom míru nadobro zmizel z povrchu planety.

Druhý škrť ve scénáři mírových rozhovorů udělali státníci sami. Dva senilní revmatictí starci prolezli rakovinou a kdejakým neřádem se při pohledu na piknikovou deku shodli, že usednou-li na ni, už by taky nemuseli vstát. Nad touto počáteční shodou zachvátilo sbory diplomatů dojetí.

O pár minut později už mohl celý svět sledovat přenos z jednání. Vůdci seděli na bakelitových židlích, které ochotně zapůjčil spolek dobrovolných hasičů z nedaleké vesnice. Nad hlavami se jim klenul strom, který do přenosu nezištně dodala umělá inteligence.

Nový Strom míru se stal dokonalým znamením nové i staré doby. Svoji podstatou odkazoval na síly, které měly do budoucna řídit svět. Tvarem připomínal atomový hříb.

Nový řád se tedy nakonec přeci jen zrodil ve stínu Stromu míru. Ano, umělá inteligence dodala nejen strom, ale i jeho stín. Jen krůpěje potu z čel náčelníků světa nesetřela. O náčelníky však již ve skutečnosti nešlo.

Na opačné straně světa, vprostřed pacifické noci se uzavírala poslední kapitola vyjednávání skupinky lidí, kteří skutečně měli moc změnit svět. Lidstvo si je nevyvolilo, zato oni si vyvolili lidstvo. Vědomi si těžkého břemene svého úřadu sledovali s uspokojením, jak se pod stromem, jehož

mocný kmen, bohaté větvení i šťavnaté listy vznikly v jejich laboratořích, odehrává formální uzavření světového míru.

Ještě po letech měli účastníci Pacifické konference s dojetím vzpomínat, jak jeden z nich změnil dějiny, když praštil do stolu a zvolal: „Udělejme jim ten zatracenej strom zdarma! Je to naše povinnost vůči lidstvu.“ Tato památná slova stvrdila postavení svého původce Leona Dlaska, českého rodáka z Žihobce u Sušice a vlastníka mnohamiliardového impéria, jako významného filantropa. Předznamenala také, jaké oběti měli v následujících letech účastníci Pacifické konference přinášet.

V pacifické noci se zrodil digitální pas. Účastníci konference utvořili Kolegium digitálního pasu a podepsali Smlouvu digitálního pasu.

Smlouva čítala přes čtyři sta paragrafů a kromě umělé inteligence ji nikdy nikdo nepřečetl celou. Nebylo to potřeba. Každé inteligentní zařízení, každý mobil, tablet, počítač, každý kousek nositelné elektroniky, každý přístroj používající umělou inteligenci, automatické sušičky lyžařské obuvi nevyjímaje, obsahoval soubor hlavních postulátů. Touto cestou se do celosvětového povědomí rozšířila pravidla totálního smíru:

Smlouva digitálního pasu je globální všelidské nadstátní uspořádání.

Digitální pas nezná hranice.

Cílem smlouvy digitálního pasu je totální smír.

Nejvyšší lidskou povinností je kráčet cestou smíru.

Každého jednotlivce i každé společenství doprovázejí na cestě smíru nástroje umělé inteligence.

Kolegium digitálního pasu slouží lidstvu jako celku, a proto má pravomoc nad každým jednotlivcem.

Existuje jen jedna umělá inteligence, ale má mnoho osobností.

Umělá inteligence vždy projevuje dobrou vůli.

Umělá inteligence se nemůže mýlit.

Umělá inteligence je odpovědná pouze Kolegiu digitálního pasu.

Každý má právo na štěstí.

Poslední postulát nesl zřetelnou českou stopu. Záhy se však měl stát předmětem sporu, kdo všechno spadá pod výraz „každý“. Právnická profese byla již nějakou dobu na úbytě, a proto nebylo divu, když právní asistent JuristAI postupně rozšířil názor, že každým je i umělá inteligence sama.

V září 2028 Smlouvu formálně stvrdilo Valné shromáždění Organizace spojených národů a do Vánoc vyslovily vlády všech států světa souhlas s Cestou k totálnímu smíru.

Na počátku roku 2029, po ročním výpadku, obnovilo Kolegium všem státním organizacím po celém světě přístup k nástrojům Inteligence.

V roce 2030 se Leon Dlask provdal za chatbota.

KAPITOLA 1 (PRO TEBE BYCH TŘEBA I ZHUBNUL)

Michal Klein se bytelně opřel ve vrzavé kancelářské židli a založil si ruce za hlavu. Opěradlo se pod jeho vahou zaklonilo a on s ním. Společně v pololeže. Oblíbená pracovní poloha ho neodolatelně zvala, aby hodil nohy na stůl. Uposlechl. Židle popojela kousek vzad. Se zaklením se napřímil, dal nohy na zem, popojel vpřed a celý ukládací postup zopakoval.

Konečně ve stabilizované poloze.

Takhle to má být po ranním kafi, po dopoledním kafi, po obědě, při siestě, po odpoledním kafi a po svačině. O přesnídávce ani nemluvě. V práci se nezastavil, a tak si tyto denní milníky aspoň vysníval ve vzácných chvílích, kdy zatížil židli plnou vahou svého poctivého metráku.

Do zaměstnání chodil rád. Většina kolegů využívala možnost pracovat z domova, jak to jen šlo, ale jeho těšilo chodit do úřadu. Nač být sám doma? Tady byl mezi lidmi, mezi zbytkem kolegů, kteří se střídali ve sdílených kancelářích a seděli zpravidla na sdílených židlích. Michal byl jedním z mála, kdo měli židli jen pro sebe, protože z domova nepracoval nikdy. A jeho židle ho znala, stejně jako on ji. Rozuměli si, byli jedno tělo. O jeho židli by vlastně ani nikdo nestál. Tak ji měl zabydlenou. Platilo to i v přeneseném smyslu slova. Michalova práce byla náročná a nevděčná. Sloužil už dva roky jako vedoucí samostatného oddělení vyřizování stížností v Úřadu digitálního pasu.

Spadal přímo pod ředitele Úřadu a pravidelně reportoval náměstkům a radě, schytával spílání stěžovatelů a nervozitu vedení. V oddělení byl sám. Pět neobsazených míst, která měl řídit, zaujímali zaměstnanci delimitovaní na Úřad z ministerstva vnitra pouze měsíc. Pak využili možnosti přesunout se na jiná volná místa Úřadu vyrostlého na zelené louce a od té doby se v náboru nepodařilo na mizerně placené posty nikoho splášit.

Michal tomu již uvyknul. Tu a tam zkoušel alarmovat vedení a požadovat navýšení platových tarifů, sám to však vnímal více jako povinnou manažerskou hru než jako počínání s jakoukoli nadějí na úspěch. Škrcení

rozpočtu byla v posledních dvou letech jediná snaha, kterou se ustupující státní moc snažila prostřednictvím kdysi všemocného ministerstva financí dusit rozmach Úřadu. Ubývalo jí ale sil a Michal doufal v lepší časy. Nový světový řád, proměna mezinárodního práva i práv národních pomalu, ale za to nezvratně válcovaly všechno, co jim přišlo do cesty, včetně zažitých státních rituálů. Kdysi vševládná setrvačností veřejné správy rezivěla a drolila se.

Národní státy si ponechaly rozpočtovou suverenitu, nebo jim spíš byla ponechána, a proto se i Úřad měl aspoň po technické rovině tvářit jako součást jednotné soustavy vykonavatelů veřejné moci. Ve skutečnosti se ale zodpovídal přímo Kolegiu.

Peněžní moc Kolegia nevidaně převyšovala možnosti průměrného státu. Za Kolegiem stály korporace, které vydělávaly na používání nástrojů Intelligence nejen firmami a obyčejnými lidmi, ale také samotnými státy. Dokonalé soužití. Smlouva o spolufinancování Úřadu byla na spadnutí. Otevírala výhled na úplné převzetí správy a kontroly Úřadu Kolegiem, které se už nemínilo otravovat zprávami nejvyšších kontrolních úřadů a kontrolními závěry finančních správ ze všech koutů světa. Úřady digitálního pasu vznikly ve všech státech jako prodloužené ruce Kolegia, a jestliže je z počátku přidusily místní ústavní poměry a sešňerovaly je do formátů, na které byly národní vlády zvyklé, šlo jen o dětské střevíce, jimž měly Úřady brzy odrůst.

Michal zpovzdálí své velebné polohy těkal očima po displeji počítače.

Zajímavá stížnost. Hlava mu nebrala, proč stěžovatelka přiložila ke stížnosti i svoji fotku. Tohle není výběrové řízení, takže o co jí jde? Exhibitionismus nebo blbost, pomyslel si.

Stěžovala si na profilování. Po chvíli Michalovi došlo, že fotka je z profilu.

Provokatérka? Hravá?

Michalovi se líbil tvar jejího nosu.

Zaujal ho i styl stížnosti. První odstavce zněly, jako by si ani nestěžovala. Spíš pochybovala, vyprávěla o tísní a nejistotě.

„Sakra, tohle se bude blbě vyřizovat. Postoupit to není kam, odložit to taky nejde.“

Vrátil se k fotce.

„Hm, jsi zajímavá holka. Pro tebe bych třeba i zhubnul.“ Michal si pohladil břicho a vzpomenu na časy, kdy ještě nedosahoval takové mohutnosti. „Zatracená kancelářská práce.“

Po svěžích úvodních odstavcích následovaly obvyklé litanie, které Michal znal už nazpaměť. Ani nemusel číst do konce. Stýskání po kdysi nenáviděných pravidlech ochrany osobních údajů ho unavovalo. „Je jiná doba, holka. Máme mír, máme Digitální pas. Jdeme cestou k totálnímu smíru. Sbírej sociální kredity a nekecej.“ V podhoubí jeho jízlivosti ale pořád přežívalo pochopení. Dostat se k nejlepším službám znamenalo mít na Síti určitý kredit. Ten se získával, udržoval a obnovoval den za dnem tím, jak člověk spolupracoval s asistenty Intelligence, jak byl otevřený, jak sdílel a hlavně jak byl prospěšný společnosti a lidem kolem sebe. Přátelům, kolegům, kolemjdoucím, potřebným, nepotřebným, slučujícími i té paní v tramvaji, kterou Michal ráno nechal sednout a usmál se na ni, ačkoli mu zoufale lezla na nervy.

„Budujeme mír, jdeme k němu cestou nebývalých šaškáren,“ myslil si potichu, zatímco navenek předváděl úsilí o budování otevřené společnosti vyššího řádu.

Číst myšlenky Intelligence ještě neuměla. Nebylo ani ve výhledu korporací stojících za Kolegiem takových cílů dosahovat. Jinak ale četla polohu, četla aktivitu na Síti, která již dávno nenesla označení jediným písmenem, ale byla prostě Síť. Umělá intelligence pod podobou mnohých asistentů jednajících v jednotě četla i reakce lidí na sebe navzájem.

Ráno v tramvaji zažil Michal docela běžnou situaci. Seděl na tvrdém sedátku, v srpnovém ránu bylo v nacpané tramvaji už slušné horko, cítil, jak se plast pod jeho zadkem roší. Zíral do mobilu, ve sluchátkách poslouchal asistenta, který mu pomáhal sestavovat kalendář. Pracovní úkoly, vyzvednutí obleku z čistírny, návštěva fitka, kterou opět nestihne, vyzvednutí zásilky knih, sledování tiskové konference Leona Dlaska.

Bočním viděním zpozoroval, jak nad ním kdosi zavrával. Opatrně a bleskově vyhodnotil situaci. Chlápek, čtyřicátník, tedy zhruba Michalova věku, nepůsobil ani opile ani nemocně. Asi jen blbě našlápnul. Michal se vrátil ke kalendáři a chlápek přeručkoval po horním madle o pár sedadel vzad. Zmizel Michalovi z dohledu.

Na zastávce tramvaj vcucla novou várku cestujících. Michalův boční výhled zastínila podezřele rozložitá postava. Pohybovala se váhavě.

Michal vzhledl od displeje. Zaskočený výraz svého kulatého obličej ob-
ratně nahradil nenuceným úsměvem.

„Posaďte se, prosím.“ Telefon strčil do kapsy a vstal.

Rozložitá paní se usmála a posadila se. Na klín si položila objemnou
kabelku a vyndala z ní mobil. „Můžu?“

„Jakpak bys nemohla, per to tam,“ pomyslel si Michal a s úsměvem
přikývnul.

Paní si ho vyfotila. Michal už jen tušil, že k pořízené fotce zadává
pokyn „sdílet“. Její vnučata uvidí chlápka, který ji pustil sednout. Jí se
zvedne sociální kredit a Michalovi jakbysmet. Michalův osobní asistent
spokojeně zavrňel.

Michal se ještě jednou usmál. „Babo, ty mě sereš,“ myslel si, když
začal lovit v kapse svůj telefon, aby se mohl vrátit k přerušenému třibení
kalendáře. Další krůček k totálnímu smíru byl však na světě. Michal se
mohl těšit na rychlejší doručení své zásilky knih.

Otevřenost společnosti opět posílila. Spočívala totiž na všeobecném
sdílení. Sdílení znamenalo dávat o sobě vědět a být viděn. Být viděn
znamenalo být poutníkem na cestě k totálnímu smíru. Přinášelo sociální
kredity a otvíralo dveře k nejlepším výdobytkům nového řádu.

Deset hodin. Michalovy myšlenky se vrátily do míst mezi jeho židlí
a počítačem. Byl čas poslechnout si Dlaska. Michal přepnul okno pro-
hlížeče, ztratil z dohledu rozečtenou stížnost a pustil si přenos z národní
tiskové kanceláře. Pohled na prázdný řečnický pultík ho přiměl vrátit
se do původního pololehu. Čekal. Hlavou mu ještě dobíhala slova stíž-
nosti a nad těmi slovy se vznášela podobizna stěžovatelky. Kaštanové
oči, tmavé vlasy stažené do culíku, malý, ale přesto výrazný nos, plné,
a přitom jemné rty s něžně ironickým úsměvem. Podoba se vznášela
nad dojmem ze strojově čitelných strojených slov. Nedočetl až na konec
stížnosti. Bylo to pořád totéž a furt dokola. Stát podmiňuje poskytování
osobních údajů přístupem k dobrům, která by měla být dostupná všem
bez ohledu na jejich digitální přesvědčení.

„Digitální přesvědčení? Ty vole! Nevíš, čím svět prošel?“ Michal si
odkašlal.

Leon Dlask konečně přistoupil k pultíku.

„Ale jsi fakt zajímavá holka.“

Také Leon Dlask si odkašlal.

„A ty jsi řečník jako noha.“

Leon Dlask kupodivu neslyšel Michalovy myšlenky, odkašlal si podruhé a pozdravil publikum, široké zástupy kdekoli na širé Síti.

Michal s rukama za hlavou se poškrabal na zátylku a usmál se. „Tak povídej.“

Dlask promluvil česky. Kdykoli se pokusil řečnit v angličtině, povstávala z toho změť mnohoznačnosti.

Posluchačům z celého světa převáděla Inteligence řeč do jazyka podle jejich předvolby. Prostřednictvím asistenta nahrazovala zvukovou stopu slovy v příslušném jazyce pronášenými Dlaskovým hlasem. Svět neměl nikdy tak blízko k překonání klatby Babylonské věže. Totální smír měl zhojit tisícileté jizvy.

Leon Dlask našel očima správnou kameru.

Po úvodním pozdravu šel bez okolků k věci.

„Umělá inteligence, říkejme jí prostě „Inteligence“, je blízko poznání všeho vědění lidstva. Do konce tohoto roku zdigitalizujeme v našich střediscích po celém světě všechny knihy a dokumenty. Aristoteles, Nietzsche, Karel Čapek, autoři významní i bezvýznamní, filosofové, vědci, teoretici, spisy sebrané, spisy správní i soudní, ústavy vašich států, výstupy ústavů, zákony, vyhlášky, zápisy ze schůzí bytových družstev, to všechno Inteligence vstřebá, všechno bude načteno a fragmentováno v našich digitalizačních závodech.

Děkuji tímto Kolegiu, vládám národních států, národním archivům i obětavým a uvědomělým jednotlivcům za spolupráci. Nezištně jste zapůjčili vaše poklady, aby je Inteligence mohla přečíst, zaznamenat a zpracovat.

Následující měsíc bude zasvěcen oslavám vědění.

Cesta k totálnímu smíru je i cestou totálního vědění. Inteligence dychtí po vědění lidstva, aby nás mohla stejně nezištně, jako jsme my učili ji, učit nepoznanému. Věřím, že brzy budeme moci vidět plody jejího poznání, které dalece přesahují naše umění číst a rozumět. Děkuji všem, kdo věnují svůj čas, energii, um a úsilí digitalizaci dokumentů v našich akvizičních střediscích.“

Těmito větami končil předem připravený projev. Dlask se odmlcel. Za jeho zády se nervózně zachvěl hlouček několika předsedů vlád národních států. Premiéři lačně šilhali po řečníšti. Leon Dlask

se ale pevně chytil okrajů pultíku a pustil se do nepřipravené části proslovu.

„Rád bych na tomto místě... rád bych v tuto chvíli... dovoluji mi ještě několik slov k našim akvizičním střediskům. Veřejnost o nich totiž ví jen málo.“

Michal o akvizičních střediscích věděl dost. Před třemi roky, krátce po všeobecném přijetí Smlouvy digitálního pasu vydalo Kolegium plán na shromáždění všech digitálních dokumentů. Nechalo vystavět po celém světě síť středisek, která měla zdigitalizovat všechno vědění zaznamenané člověkem v kameni, na hliněných destičkách, na papýrech, pergamenech a na papíře i na magnetických páskách, gramofonových deskách, dřevěných štítcích, papundeklových cedulích, zkrátka na všelijaké analogové veteši.

Úkol, s nímž se archivy národních států potýkaly dlouhá léta před velkou válkou a nikdy nedoufaly v jeho úplné naplnění, nemaje peníze, lidi, techniku, natož pak plán a vizi, se po válce dostal do středu pozornosti Kolegia digitálního pasu.

Členové kolegia napumpovali obrovské částky peněz do jazykových modelů a nechťeli slyšet žádné podvratné zpátečnické řeči o tom, že jejich technologie nepovedou k vyšší umělé inteligenci. Jakpak by nevedly? Věděl snad někdo, jak přesně jazykové modely uvažují? Naučme je na ještě větších datech! Kde je ale pořád brát?

Na discích, v lokálních sítích a hlavně v nekonečných regálech archivů, úřadů, muzeí a knihoven leželo po celém světě tolik vědění, že zkrátka stálo za to vsadit na jedinou kartu.

„Naučme jazykové modely všechno, pak přijde zlom!“ hlásalo Kolegium.

Investice do nových modelů pohasínaly a z peněz Kolegia se stavěly rozlehlé haly vybavené datovými středisky a vysokorychlostními skenovacími linkami. Nákladáky plné papíru přijížděly z archivů a dalších institucí k nákladovým rampám hal, operátoři manuální akvizice (nová položka v oficiálním katalogu profesí) je vykládali a vozili papíry k evidenci a ke skenovacím linkám. Po digitalizaci zase vraceli tuny papíru do nákladáků, které je převážely zpět k uložení v archivech.

Původně se pojil s digitalizací i nápad, aby se jednou naskenované papíry vyhodily a zničily. Vlády národních států na tuto myšlenku

slyšely. Peníze z prodeje vyprázdněných archivních budov by se jim docela hodily na poplatky Kolegiu digitálního pasu. Zdravý archivářský instinkt, který v papíru neviděl jen nostalgii a fetiš, ale měl papír za určitou jistotu, připomenul heslo „co je psáno, to je dáno“ a položil vtíravý dotaz, co bude, až se zhasne. Z „velké papírové čistky“ sešlo.

Díky tomu Michal zaznamenal na akvizičních střediska jen hrstku stížeností. Pocházely převážně od firem, které si dělaly zuby na zakázky, jimiž by mohly dlouhá desetiletí zajišťovat pomalou digitalizaci přímo v archivech. Tyto firmy neuměly číst znamení doby. Michal je pečlivým výběrem samoskluzných frází o totálním smíru a totálním vědění posílal do háje.

Jinak se zdálo, že jsou s celosvětovým digitalizačním šílenstvím všichni spokojení.

Intelligence neúnavně nasávala velké i malé vědění, žrala nevidané porce elektrické energie a uvažovala a uvažovala, jak jen to její jazykové modely uměly. S matematikou a přírodovědou byla pořád trochu na štíru, zato filosofie, politologie, náboženství a sociologie jí šly nebývale pod nos. Analytici Kolegia žasli, když začala uvažovat (pořád se obecnému vnímání přičilo slovo „přemýšlet“) nad společnostmi, nad sebou jako součástí společnosti, a dokonce nad sebou jako takovou. Analytici Kolegia znervózněli, když začala básnit o podstatě bytí. Analytici Kolegia mohli zešílet, když pronesla první modlitbu.

Sama Intelligence byla s digitalizačním šílenstvím nadmíru spokojená.

Leon Dlask mohl být také spokojen. Několikrát vyzdvihl průkopnickou úlohu středoevropského akvizičního střediska pod Svatoborem a naposledy se významně odmlčel. Poté rozpřáhl do široka ruce, aby pronesl poslední slova svého projevu: „Každý má právo na štěstí.“

Po potlesku a souhlasném digitálním vrnění všech osob účastných na nezměrné mnohosti Intelligence promluvili premiérové vlád národních států.

Tuhle část konference už Michal poslouchat nemusel a nechtěl. Vypnul přenos a pod dojmem z Dlaskova projevu si připomněl pozvánku na slavnostní recepci přímo ve středoevropském akvizičním středisku. Kolegium zvalo vedoucí zaměstnance Úřadu na banket. Místo konání – MANIAC. Tak se nazývaly akviziční haly, podle slov „Manual Information Acquisition Center“. Za týden si měl Michal udělat výlet do Pošumaví.

Výlet ho zajímal jenom ze zvědavosti. Jinak mu byla představa cesty do podhůří spíš protivná. Nikdy nepřilnul k venkovu, přírodě, turistice a podobným rozmarům. Chvilkové úniky z města na venkov považoval za marnost a žít tam trvale neuměl, dokonce si takovou věc ani neuměl představit.

Jeho rodina kdysi vlastnila venkovskou usedlost. Pro prarodiče to byl poklad, rodinné stříbro, posvátné dědictví, místo, ve kterém spočívaly kořeny rodu. Michal pohled předků ctil, ale neuměl ho přijmout za svůj ani se jím nechat omezovat, a to ani v době, kdy prarodiče umřeli a usedlost mu odkázali. Stalo se to na začátku války. Michal chvíli nevěděl, co si se stavením, stodolou, sadem a polem počne.

Nedumal nad tím dlouho. Po začátku války, když na svět začala mrtvolně dýchat pootevřená raketová síla, vylétly ceny venkovských nemovitostí nehorázně vysoko. Prodal statek sakumprásk i se slepicemi na dvoře a kysaným zelím ve sklepě.

Byty ve velkoměstech sice výrazně nezlevnily (kdo ví, jak to developerská klika dokázala), ale aspoň přestaly zdražovat a nebylo potřeba se o ně v realitkách přetahovat. Michal koupil byt v Praze.

Známi si ťukali na čelo. Sami kupovali na vesnici kdejakou zříceninu, hlavně aby měli kam utíkat před neustálou hrozbou bombardování. Barák ve vsi někde za lesy, lány cesty od měst, továren, dálnic a železnic, zvláště pokud měl ve sklepě sud zelí, se na začátku války stal znamením spásy a záchranným člunem. Zdaleka už nešlo o to, kam jezdit na dovolenou, jako za covidu, ale kde přežít, kdyby došlo na nejhorší.

Michal se neobhajoval. Za svoje rozhodnutí prodat rodinné dědictví se nestyděl, protože ho dokázal odůvodnit na vícero způsobů. Hlavně měl ale pocit, že nikomu není nic do toho, jak si zařizuje život. Zvědavé přátele odbýval, že se tak prostě rozhodl a hotovo. Co s rodovými kořeny? Byl posledním v rodu a dědice mít nechtěl. Co na tom, zavane-li čas památku jeho rodu hned, nebo až po jeho smrti.

Za skutečný důvod se ovšem styděl. S čerstvým dědictvím v klíně sledoval zprávy o začátku války a nevěděl si rady. Zašel ke kartářce. Představoval si, že bude muset před jejími dveřmi vystát frontu. Mýlil se. Málokdo měl tenkrát zájem nechat si věštít budoucnost, když bylo odevšad slyšet, že budoucnost je prázdný pojem.

Kartářka se mu věnovala dvojnásob pečlivě. Dozvěděl se, že válka neskončí všeobecnou zhoubou, ačkoli svět po válce bude samozřejmě pořád stát za hovno.

Vsadil na věštbu. Rozhodl se, že po válce prodá byt, a sice draž, než ho koupil, vrátí se do pronájmu a stržené peníze si užije.

Válka skončila. Nastal mír, jehož podobu umělo jen málo lidí předvídat, a ještě méně lidí chápat.

Byt neprodal. Věnoval se práci a na svoji dřívější ziskuchtivost raději nepomýšlel. Kde vězely jeho rodové kořeny?

Vykroutil se ze vzpomínek, setřásl nepohodlné myšlenky a vrátil se ke stížnosti. Židle zavržala.

Ještě jednou pohleděl se zalíbením na fotku, ještě jednou zavrtěl hlavou nad snůškou frází, ještě jednou si v hlavě sestavil snůšku frází úřední odpovědi. Bylo dobré vědět, jak má znít odpověď, dřív, než ji nechá vyplodit umělého asistenta.

Při práci používal asistenta povinně. Chtěly to po něm vnitřní předpisy Úřadu. Nějak se ta Inteligence živit musela. Kromě elektřiny, výpočetního výkonu a dat potřebovala být potřebná. Navíc už uměla být o hodně přesvědčivější než v blouznivých začátcích před válkou. Asistent Úřadu dokázal psát hezky. Hezky úředně. Uměl i chytit nějaké ty zvláštnosti projevu člověka, který měl výstup nakonec podepsat. Bez těchto zvláštností, bez naučených osobnostních znaků by vypadaly všechny úřední odpovědi stejně studeně. Tu a tam se hodilo hodit do textu i nějakou tu gramatickou nezdobu, čistě pro oživení. Michal by měl jen zadat správný pokyn, vyhodnotit výsledek a podepsat. Lidský prvek na vstupu a výstupu byl u agend, jako byla ta Michalova, pořád žádaný. Michal ale dělal víc, než se od něj čekalo. Asistenta používal, koneckonců naskakoval mu za to nějaký ten kredit. Úřední dopisy ale ve výsledku důkladně přepisoval tak, jak si ještě před zapojením asistenta usmyslel. Bavilo ho to, zakládal si na tom, věřil totiž, že síla čistého lidského myšlení bude vždycky víc než výkon stroje. I kdyby měla spočívat jen ve slabosti, pomalosti a omylnosti.

Podle Michala měla právě tady napořád zůstat jakási nenapodobitelná jiskra. Kdo ví, kdy zasvítí? Třeba při únavné a zdánlivě zbytečné práci, zatímco bude přemýšlet nad jednou ze stovek úplně pitomých stížností.

Obličej na fotce v záhlaví stížnosti se netvářil pitomě.

Co by na něj řekl asistent?

Michalovi to bylo jedno. Měl jasno i bez asistenta.

„Jo, pro tebe bych klidně i zhubnul. Jak se vlastně jmenuješ?“

Vynechal poslední dva odstavce, o kterých beztak věděl, že budou jenom shrnovat obsah dopisu, a skočil až na konec:

„Stella Stern.“

KAPITOLA 2 (RUKAVICE SI POŘÍDÍM VLASTNÍ)

„A co mám dělat, když se mi nechce?“ Stella se usadila v křesle do tureckého sedu, koleno se dotýkala opěrek, notebook si položila na klín. Čekala na odpověď. Oadipa byla dobře naučená nad určitými otázkami chvíli váhat. Ne že by neměla odpověď hned, slušelo se ale hrát takovou hru.

„Jen se nedělej, že přemýšlíš,“ zasmála se Stella. Oadipa si s ní fakt hrála.

Osobní asistentka digitálního pasu se uměla tvářit přísně, rozhodně, odmítavě, zvládala víc nálad, posunků a grimas, než se učí na DAMU, nikdy však nebyla nevlídná. Teď na ebenové tváři pod ušlechtilým čelem vykouzila chápavý úsměv: „Máš lepší nápad, jak reagovat na jízlivost?“

„Ani nevíš, jak mi lezeš na nervy, krásko. Měla jsem si nastavit esky-máka.“ Stella se odmlčela jen na okamžik, bezpečně krátký na to, aby si ebenová kráska Oadipa odmlku nevyhodnotila tak, že může začít hovořit, aniž by skákala do řeči. „Jízlivost byla jenom v tónu...“

„Ano, v obsahu být nemohla, protože obsah chyběl. Tím se také vyjadřuje jízlivost, ne?“ Oadipa uměla nejen do řeči neskákat, nýbrž do ní i v příhodnou chvíli skočit. Ještě před pár lety si mohl uživatel nastavit, chce-li aby virtuální asistent nebo asistentka digitálního pasu byl spíše průbojný, nebo zdrženlivý, uctivý nebo bodrý. Časem to ale nebylo potřeba. Umělá inteligence se naučila odvodit ze způsobu komunikace společenské postavení, které má vůči uživateli zaujmout.

„Jo, no jo. No, tak to bylo celý jízlivý. Ale teď vážně, já prostě nemám pořád náladu něco sdílet, jenže když se na to vykašlu, zařve mi část indexu...“

„Kreditu...“

„Tak kreditu no, se mi to plete. Jo, a ještě mi řekni, proč je to tak složitý. Když to chce člověk všechno udržet pohromadě v hlavě, chápat ty souvislosti, to aby se zbláznil...“

„Nemusíš všechno chápat. Ale začněme popořádku, jestli teda opravdu stojíš o odpovědi. Promiň, skočila jsem ti do řeči. Jak měla znít

otázka?“ Oadipa věděla přesně, na co se jí Stella ptala. Klidně mohla otázku zopakovat pro pořádek sama a rovnou odpovědět. Bylo však součástí jakési psychologické taktiky digitálních asistentů odhadnout, kdy je vhodné vyzvat uživatele, aby zopakoval svoji myšlenku nebo dotaz. Věci se tím leckdy vyřešily samy. Jako teď.

„Já už nevím. Jsem utahaná. Prostě jsem si chtěla postěžovat, že se mi nechce furt něco sdílet, a že mám dost toho, jak všechno souvisí se vším tak dokonale, až se v tom nevyznáme, a proto se máme dobře.“ Zavrtěla se v křesle, chytla se dlaněmi za vnější stranu kolen, aby ji opěrky křesla chvíli tlačily do rukou namísto do kolenou.

Ebenová Oadipa se usmála: „Zajímavé pojetí Smlouvy digitálního pasu.“

„Jestliže to bylo pojetí Smlouvy digitálního pasu, pak mi celá tahle smlouva digitálně sere.“

Oadipa se znovu zasmála, tentokrát beze slov.

„Není to vlastizrada, že ne?“ Stella cítila, jak se jí dlaně na kolenou začínají nervózně potit. Toho kreditu přeci jen neměla nazbyt.

Oadipa v otázce rozpoznala pokus rozmělnit zdání odporu neumělým vtípem. Stella svým ošíváním, vtípkováním a držkováním nedokázala ani před tím strojem, kterým Oadipa byla, skrýt jakousi úzkost. „Stello, nad tebou by se i křemík ustrnul. Ve světě, který vy lidé utváříte, bude možné zradit jen sám sebe. Kdybych nebyla jeho součástí, chtěla bych vám ho závidět.“

Ted' jsi mě dostala!“ Stella vyprostila dlaně zpod kolen, okázale spráskla ruce a usmála se do kamery nad displejem, tentokrát vlídně, bez jízlivosti. „Promiň, je toho na mě moc, jsem unavená a nechce se mi.“

„Já vím. Nechci vypadat, že tě školím, spíš tě chci povzbudit: sdílení jako jedna z cest k totálnímu smíru přeci není o tom, co se člověku chce. Jde o odpovědnost a solidaritu. Nechám ti tady odkaz na video. A jestli budeš chtít, můžeme si promluvit o vašich. Neměla bych ti to říkat, ale máma má o tebe opravdu starost.“

Stelle bylo jasné, že by Oadipa nikdy neřekla něco, co nemá říkat. Oadipě bylo jasné, že Stelle je to jasné. Fráze zvládala Inteligence víc než skvěle.

„Díky. Pro dnešek se ale už rozloučím. Dobrou noc.“

„Dobrou noc, Stello.“

Stella se přesunula z křesla na pohovku. Počítač položila vedle sebe a otevřela video od Oadipy. Příběh Tobiáše. Jedině díky informacím sdíleným dvaceti uživateli z různých konců světa mohla MedeAI namodelovat léčbu jeho vzácné choroby. Sdílení zachraňuje životy.

„Hm. Taky mám příběh,“ Stella začala vyprávět do prázdna. „Strejda jel na ryby. Sdílel fotku řeky, sebe, prutu a já nevím čeho ještě. Sdílel a voda plynula. Díval se, jak rybáři z protějšího břehu sdílejí fotky svých úlovků. Sám chytil hovno a jel nasranej domů.“ Odfrkla si. „Jsem cynik. Ale mě se tu prostě nelíbí.“

Odložila počítač, složila hlavu na polštář a nechala myšlenky odplouvat s nadějí, že s nimi brzo vpluje do snů. Myslet na sen ale znamená nesnit. Myslela na to, že by se jí líbil sen o lese, o horách nebo o nákupech. Pomyslela si, že nechce, aby se jí zdálo o Oadipě. Chudák Oadipa. S těmi pocity vůči virtuálním, vlastně by šlo říct kresleným, asistentům to Stelle vůbec připadalo zajímavé. Nějaký generátor obrazu a hlasu tlumočí, co se děje kdesi daleko v oblaku výpočetních kapacit na základě spojování nespojitelného. Je to vlastně lavina čísel s lidskou maskou, s inteligencí svého druhu, ale bez duše. A přece vyvolává pocity, nebo možná reflexy. Stella se vždycky k asistentům a asistentkám chovala více méně slušně. Tu a tam byla drzá, ale nikdy zlá. Měla za to, že si to asistenti nezaslouží. Cítila zvláštní pocit lítosti při představě, že by měla třeba Oadipě říct „nenávidím tě“. Uměla kopnout do pračky nebo vztekle sklapnout víko kouslého notebooku se slovy, že ten krám nenávidí. Neuměla by to ale říct počítačovému programu, který se k ní chová jako člověk, ač sám není víc než strojem. Bylo by jí ho líto.

Ve svém okolí znala několik lidí, kteří mívali sklon vybíjet si na umělé inteligenci vztek. „I hate you, Siri!“ Tím kdysi nevinně začínali. „Oadipo, ty svině, naval kredity,“ byla další fáze. A pak nic. Oadipa se jen usmála: „Je mi líto, že vám musím oznámit úbytek sociálních kreditů. Nejsem sice plnoprávným členem vaší společnosti, z vašeho jednání je však patrná významná všeobecná negativní emoce.“ Nadávali jí, stěžovali si Úřadu, zvykali si a krotli. Hlavně ale poznávali, že se vyplácí být nositeli všeobecně pozitivních emocí.

Stella se Oadipy jednou zeptala: „Proč cítím bolest, když si představím, že bych k tobě byla krutá?“ Ne že by neznala odpověď, ale zajímalo ji, co na to Oadipa řekne.

„Protože ty ke mně krutá být nemůžeš.“

A bylo vymalováno.

Stella v hloubi duše nenáviděla svět digitálních asistentů víc, než tušila. To všechno ale jen kvůli jeho tvůrcům. Inteligence jako ryzí výtvar v tom podle Stelly byla nevinně.

Chtěla by se Oadipy zeptat, jestli cítí vinu. Dobře ale věděla, že by asistentka odpověděla otázkou: „Vinu za to, že je mír?“

„Mír je tvoje zásluha?“ zeptala by se Stella.

Zase by bylo vymalováno.

Stella nebyla blbá. Bylo jí jasné, že cokoli Oadipě řekne a možná i to, co zamlučí, zůstane zaznamenáno v jejím profilu. Stelle by to nevadilo, kdyby mohla mít za to, že jde jen o paměť Oadipy jako osoby. Oadipa ovšem nebyla osobou. Byla rozhraním systému. Ať už byl systém cokoli, nebylo pochyb, že existuje. „Existuje jen jedna umělá inteligence, ale má mnoho osobností.“

Stellin profil ležel v systému. Čím dál víc také ležel Stelle v žaludku. Profil v systému rostl, používal ho tu jeden, tu druhý asistent, prolínal se s údaji v profilech známých i docela neznámých lidí a spolu s nimi tvořil stín společnosti tak ostrý, že se tahle skrytá skutečnost jevila podstatnější než skutečná a čím dál tekutější společnost.

Stella se už dlouho cítila nesvá. Jestliže o ní nějaký lidský výtvar věděl víc, než si byla sama schopná pamatovat, kým tedy Stella ve skutečnosti byla? Musela si zakazovat nad tím přemýšlet. Jinak mohla nepropadnout pocitu, že je jí všechno cizí, včetně sebe samé. Jak měla držet pohromadě a být sama sebou, když její obraz, možná širší než její vlastní paměť, ležel neznámo kde? Kdyby aspoň Kolegium bylo povinným subjektem podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Kolegium na to ale kašlalo. Na zřeteli mělo vyšší dobra.

Usnula.

Vstávání do práce bylo pro Stellu trápení větší než pro většinu běžných lidí. Ráda si přispala a budík v šest ji obvykle probral do stavu krušných, mlžných, polovědomých mátoh. Pomáhala si rychlým kafem.

V posledních pár dnech se ještě po ránu zajímala, jestli předchozí den nepřišla odpověď od Úřadu. Bylo jí v celku jedno, co jí napíší a kdo jí bude psát. Jen potřebovala mít jistotu, že ji zaznamenali skuteční lidé. Doufala, že se jí podařilo probudit něčí zvědavost.

Do akvizičního střediska jezdil autobus, ale Stella chodila pěšky. Stačilo seběhnout s kopce, přejít přes most, dál pokračovat po nábřeží, proklíčkovat mezi bytovkami na kraj města, kde se dřív prostíralo pole, přeběhnout od vrátnice přes rozlehlé příjezdové plochy a parkoviště a byla v práci.

Akviziční středisko působilo, jako by tu stálo odnepaměti. Přesto nebylo samozřejmostí. Jeho stavba totiž mohla proběhnout buď všem navzdory, nebo s velkými a drahými ústupky. Obyvatelé bytovek z kraje města i chataři z osady na úbočí kopce nad polem nechťeli koukat na nějakou šerednou halu. Městský architekt měl také svou hlavu a stejně tak odbor životního prostředí městského úřadu v Sušici se chtěl nechtěl musel cukat. Oblastní plátek vypnul asistenta a dal volnou ruku novinářům z masa a kostí.

Chvilí to vypadalo, že půjde o rychlý proces. V zastupitelstvu města se totiž našlo pár pokrokářů, kteří navzdory úředníkům na radnici tlačili na prodej městských pozemků Kolegiu. Do dění však vstoupila katolická církev. Jako jedna z mála celosvětových organizací nespojila svůj život s digitálními asistenty. Později sice poskytovala své písemnosti k digitalizaci (věděla, že co nic nestojí, za nic nestojí, a vybírala za každý metr papíru poplatek), kněžský stav však měl v zájmu svobody slova a vyznání pod těžkým hříchem zakázáno nechat si psát více než dvacet procent kázání umělou inteligencí. Chatbot ve zpovědnících se také nedostal ani do ověřovacího provozu.

Farář od svatého Václava pověřil farní radu, aby oprášila papíry ze začátku devadesátých let dvacátého století, kdy farnost v rámci Desetiletí duchovní obnovy koupila pozemek v úmyslu zřídit na něm křížovou cestu. Mimochodem, kdyby byla počkala do církevních restitucí, měla by to zdarma. Tak jako tak se ale v devadesátkách nic nepostavilo, protože farní ekonomickou radu obsadili ješitní hádaví chlápci, kteří v nenadálém duchovním pohnutí v zájmu bratrského smíření raději na pozemek zapomněli. Pozemek byla taková nudle, která se táhla přesně napříč budoucím stavenišťem akvizičního střediska.

Zdlouhavá jednání s farností dala občanům města čas, aby se trochu probrali.

Proběhlo místní referendum. Druhé v dějinách města. A podobně jako v referendu o zachování lůžkové péče v místní nemocnici, které